

VUODEN 2009 TALOUSARVION LAADINTAOHJEET

Taloudelliset tavoitteet

Kaupunki tavoittelee kaupunkistrategiassaan tasapainoista taloutta, vahvistuvaa tulopohjaa ja parantuvaa tuottavuutta. Lähivuosien tavoitteita ovat mm:

- vuosikate kattaa poistot ja korvausinvestoinnit
- lainaa asukasta kohti on suurten kaupunkien keskiarvoa vähemmän
- veroprosentti on vertailukaupunkien keskiarvoa alempi

Palvelustrategiassa määritellään palveluihin kohdistuvat tavoitteet. Tasapainoisen talouden peruspilarit ovat verotulojen määrässä ja niiden kehittämisessä sekä menotalouden hallinnassa. Tässä käytetyt verotuloennusteet pohjautuvat vuodelta 2007 saatuihin ennakkotietoihin ja niitä tarkastellaan vielä kesä- ja syyskuussa. Investointiohjelma laaditaan normaalia 3 vuoden taloussuunnitelmaa pitemmäksi ajanjaksoksi.

Talousarvion valmistelu

Tilaaajohtajat käynnistävät talousarvion valmistelun toimialueillaan. Kullekin toimialueelle annetaan nettomenoja koskeva sitova raami. Menot sisältävät vain ulkoiset rahavirrat. Talousarviota valmisteltaessa apuna käytetään uutta Budnet - taloussuunnitteluohjelmaa. **Toimialueiden esitykset tulee palauttaa 3.10.2008 mennessä** toiminnan ja talouden ohjausta valmistelevalle työryhmälle.

Esitysten määräaika perustuu siihen, että henkilökunta sijoittuu toimialueille ja tehtäviinsä 30.8.2008 mennessä ja henkilöstöhallinto on saanut viedyksi henkilöstön palkkaustiedot ohjelmiinsa 19.9.2008 mennessä. **Henkilöstöhallinto antaa arvion yhdistymisen kustannusvaikutuksista henkilöstömenoihin 19.9.2008 mennessä.**

Lokakuussa valmistellaan talousarvioraamin tarkennukset, minkä jälkeen järjestelytoimikunta käsittelee esityksiä ja antaa tarvittavat lisäohjeet. **Tilaaajohtajat ja vesilaitoksen johtaja tekevät ohjeiden mukaiset tarkennukset esityksiinsä 10.11.2008 mennessä.**

Veroprosentit päätetään marraskuun 17. päivään mennessä ja uusi valtuusto käsittelee talousarvion joulukuussa.

Liiteaineisto:

- tuloslaskelmataulukko (vaihtoehto 1: vuoden 2008 investoinnit 25M€ netto ja vaihtoehto 2: vuoden 2008 investoinnit 40 M€ netto)
- talousarvioraamit toimialueittain
- verotulotaulukko
- talousarvioraamin kirjallinen selostus
- talousarvion laadintaohjeet annetaan 30.8.2008 mennessä

Toiminnan ja talouden ohjausta valmisteleva työryhmä:

puheenjohtaja

Jyrki Harjula

Toiminnan ja talouden ohjausta valmisteleva työryhmä

TALOUSARVIOARAAMI VUODELLE 2009

Yleistä

Toiminnan ja talouden ohjausta valmisteleva työryhmä on koonnut Audiator Oy:n asiantuntijoiden kanssa kokonaisraamin menoista ja tuloista vuoden 2007 tilinpäätöstiedoilla ja vuoden 2008 talousarviotiedoilla kaikkien uuteen Kouvolaan liittyvien kuntien ja kuntayhtymien osalta. Tuloslaskelmataulukosta käy ilmi käyttötalouden menot ja tulot yhteensä ja toimintakate, verotulot ja valtionosuudet, rahoitusmenot ja tulot, poistot ja tilikauden tulos sekä nettoinvestoinnit ja erotuksena velkapääoman muutos.

Perustietoja hyväksikäyttäen on arvioitu väestön muutoksesta ja ikääntymisestä aiheutuvia palvelutarpeiden muutoksia vuoteen 2017 saakka. Näitä tietoja on esitelty järjestelytoimikunnalle ja kuntien valtuustoille 10.4.2008 pidetyssä yhteisseminaarissa. Taloussuunnitelmassa menot kasvoivat tuloja huomattavasti nopeammin lisääntyvän palvelukysynnän vuoksi. Tämän vuoksi uutta kunnan palvelutuotantoa tulee suunnitella ottaen huomioon taloudelliset reunaehdot.

Talousarvioraamia ja –suunnittelua varten luvut esitetään 2009 – 2011 kaudelle. Raamissa investointimenotkin ovat tälle kaudelle. Talousarviossa investointimenoja voidaan jaksottaa kolmea vuotta pitemmälle ajalle.

Vuoden 2008 perustilanne

Kuntien ja kuntayhtymien vuoden 2008 talousarviot lisättynä tehdyillä muutoksilla on koottu yhteen kunnista ja kuntayhtymistä uutta organisaatiota vastaavaksi. Koska moni kuntien yhteistoimintana ja kuntien välisillä sopimuksilla hoidettu toiminta muuttuu kunnan omaksi toiminnaksi, ei tuloslaskelma menolajeineen ja palveluksista perittävinä maksuina pysy entisen kaltaisena. Näiden muutosten laskeminen edellyttäisi uuden organisaation mukaisten toimielinten käsittelyä, jotta raami vastaisi kaikilta osin toimintaa. Raami kokonaisuutena vastaa niitä taloudellisia mahdollisuuksia, mitä on kartoitettu aikaisemmin ja peruslähtökohta vastaa vuoden 2008 todellista tilannetta.

Kun vuoden 2008 menoihin lisätään esim. erikoissairaanhoidon lisälaskutus kuluvalta vuodelta, tulee tuloslaskelman mukainen tulos alijäämäiseksi n. 10 M€.

Vuoden 2009 talousarvioraami

Vuoden 2009 talousarvioraamissa on otettu huomioon **palvelujen myynneistä** kerättävinä maksuina ja muina myyntituloina vuoden 2008 talousarviotaso eli 52 M€. Taksojen uusimisesta aiheutuvia muutoksia ei tässä ole huomioon otettu. Liitteenä on tuloslaskelmataulukko.

Verotulot on arvioitu viime vuoden verotuksesta toukokuussa saatujen ennakkotietojen pohjalta. Tuloveroprosentti on 19 %. Kiinteistöveroprosentteja ei ole vielä käsitelty, joten nämä tulot on laskettu kunkin kunnan voimassa olevista tiedoista. Kiinteistöveroprosenteista on päätettävä marraskuun 17 päivään mennessä. Yhteisöverot on myös arvioitu nykytiedon mukaan. Verotuloarvioita päivitetään kesä- ja syyskuussa kuluvana vuonna. Verotuloista on liitteenä kuntakohtainen tilasto.

Valtionosuudet on arvioitu vuoden 2008 tietoja hyväksi käyttäen ja valtionosuudet on merkitty viidelle vuodelle sille tasolle, jota kunnat olisivat erikseen saaneet. Valtionosuustarkistuksina on otettu huomioon indeksitarkistus vuosittain.

Tuloslaskelman mukainen tulos

Käyttötalousmenot yhteensä ovat 437,6 M€ ja niiden kokonaiskasvu on 1,4 %. Tuloslaskelman mukainen tulos on 1,5 M€. Tuloslaskelmaan sisältyy vuosille 2009 – 2011 yhdistysavustus, vuodelle 2009 yhteensä 5 296 000 euroa. Poisto- ohjelma tulee valmistella uuden kunnan palvelurakennetta vastaavaksi. Raamissa poistojen määräksi on merkitty hieman enemmän kuin kuntien erillisissä poisto-ohjelmissä, yhteensä 18 M€.

Investointiohjelma ja lainamäärä

Vuosien 2009 - 2011 tuloslaskelmataulukko sisältää teknisen työryhmän käsittelemän investointiohjelman raamin, jossa nettoinvestoinnit eivät sisällä vesihuoltolaitoksen investointeja ja ovat suuruusluokaltaan 28,7 M€. Lainamäärä on 1715 e/as. Lainaohjelman laatimista pitemmälle ajalle kuin kolmelle vuodelle tulee suunnitella talouden pitämiseksi tasapainossa.

Keskeiset palvelutuotantoon vaikuttavat menoerät

Henkilöstökulut

Palkkojen yleiskorotusvaraukseksi on laskettu nykypalkkojen määrästä 3 % eli 5,1 M€. Lopulliset palkkauskustannukset jäävät poistuma huomioon ottaen kuitenkin pienemmäksi ja korotusprosentti on todellisuudessa 3,1 %. Mikäli yleiskorotuksiin halutaan varata 3,5 %, korotustarve on 850 000 e.

Eläkkeelle siirtymisen ja muun poistumisen vaikutuksia on laskettu suuruusluokkatasolta. Mikäli eläkkeelle poistumisen, joita ei tarvitsisi korvata uudella työntekijällä, edustaisi n. 1 % henkilökuntamäärästä eli 60 henkilöä vuodessa, sen kustannuksia vähentävä vaikutus on 2,4 M€. Tällä säästöllä voitaisiin kattaa palkkojen harmonisointikuluja ensimmäisinä vuosina.

Eläkevakuutusmaksuja arvioidaan yhteistyössä Kuntien Eläkevakuutuksen kanssa. Lakkautettavien kuntayhtymien osalta vastuu tulevat uudelle kunnalle.

Asiakaspalvelujen ostot

Asiakaspalveluina jäävät esim. erikoissairaanhoidon ja erityishuoltopiirin maksuosuudet. Sairaanhoidopiirin antaman arvion mukaan kuluvan vuoden maksuosuudet ovat 80,3 M€, jossa on mukana talousarviomuutoksesta aiheutuva lisälaskutus 5,6 M€. Ensi vuoden sopimuslaskutussummaksi on arvioitu 83,2 M€ eli kasvua on 3,6 %. Liitteenä on kuntakohtainen tilasto.

Terveyskeskuskuntayhtymältä ostetut palvelut muuttuvat omaksi toiminnaksi. Menoja on korjattu Elimäen terveyskeskusmenojen mukaisilla määrillä.

Vanhusten huollossa on paljon ostettuja palveluja yksityisiltä palvelujen tuottajilta, jotka luetaan tähän ryhmään ja ne jäävät myös ostopalveluiksi.

Muiden palvelujen ostot

Muiden palvelujen ostot käsittävät esim. asiantuntija- ja ohjelmien käyttöpalvelut, rahoituspalveluja, siivous-, kiinteistö-, ruoka-, kaavoitus- ja muista teknisen toimen palveluja.

Palvelujen ostamiseen tarvittavat määrärahat on arvioitu siltä pohjalta, mitä talous mahdollistaa.

Aineet ja tarvikkeet

Kun moni toiminta muuttuu omaksi toiminnaksi, tulevat aineisiin ja tarvikkeisiin luettavat määrärahat lisääntymään nykyisestä. Määrärahat on arvioitu tuloslaskelmaan.

Vuokramenot

Uuden kunnan omistamista tiloista ja tilantarpeista tehdään selvitystä, mikä selventää vuokrattavien tilojen tarpeita ja kustannuksia. Kun esim. terveyskeskuskuntayhtymä purkautuu, poistuu Kuusankosken ja Anjalankosken kaupungin vuokraamien tilojen vuokrasopimus.

Vuokramenot on arvioitu tuloslaskelmaan.

Avustukset

Uuden kaupungin avustustarpeet ja linjaukset tulevat valtuuston käsittelyyn eri toimialueiden valmistelun pohjalta. Panostukset elinkeinotoimeen ja seurojen avustukset ja muun harrastustoiminnan avustukset vaativat yhteisen linjauksen laatimista. Vesiavustuksia ja yksityistieavustuksia ei tähän talousarvioraamiin sisälly omalla nimikkeellään (irrotetaan muista menoista).

Päivähoidon vaihtoehtona Valkeala on ottanut käyttöön kuntakohtaisen kotihoidon lisän maksamisen. Valkealalla on arvioitu 200 000 e kustannusvaikutusta ja uuden Kouvolan osalta kustannusvaikutus voisi olla noin 1 M€. Tämä menoerä ei ole talousarvioraameissa.

Muut menot

Tähän menokohtaan varataan kohdentamattomat kehittämismäärärahat. Määräraha jakaantuu talousarvioehdotusten jälkeen oikeille menolajeille ja toimialueille.

Toisen asteen koulutuksen talousarvio ei opetuksen osalta sisälly talousarvio raamiin, koska yksikköhintajärjestelmän kautta kustannusvaikutus on 0.

Kouvolan Seudun ky kehittämisrahastolla on sitoumuksia vuoteen 2013 saakka. Tuloutuksia pääomalainoista on 800 000 e vastaavalla kaudella. Sitoumusten kustannusvaikutus yksilöityy talousarvioehdotuksissa.

Toimintakate eli nettomenot

Talousarvioraamin nettomeno vuodelle 2009 on 384,8 M€, jossa kasvua kuluvaan vuoteen on 1,4 %.

Rahoitusmenot ja –tulot

Lainojen korkomenona on otettu huomioon 4 %:n keskimääräinen korko. Muita rahoitustuottoja (osinkotuottoja) on tarkistettu aikaisempaan näkemykseen verrattuna hieman ylöspäin, mutta pienemmäksi kuin jo toteutuneet vuodet ovat osoittaneet.

Vuosikate

Vuosikatteen muodostuu 14,0 M€ ja poistojen määrä on 18 M€. Ilman yhdistymisavustusta tulos olisi negatiivinen.

Velkaantuminen

Tuloslaskelmataulukossa on laskettu velkapääoman kehitystä investointimenojen ja laskennallisten lainojen lyhennysohjelman vaikutus huomioon ottaen.

Rahoituslaskelmassa käsitellään myös käyttöomaisuuden myyntitulot sekä muut taseen oikaisuerät. Koska nämä erät puuttuvat, lainamäärä kuvaa investointien rahoittamisesta aiheutuvaa muutosta.

Jotta kunta ei velkaantuisi, tulisi vuosikatteen olla nettoinvestointimenojen määrä. Vuosille 2009-2011 on esitetty 25 M€ investointimenojen nettoraamia. Tähän tavoitteeseen päästäneen vuonna 2011 ja sitä ennen joudutaan investointeja rahoittamaan velkapääomalla. Velat asukasta kohden nousevat 1715 e /as vuonna 2009. Vuoden 2008 lähtötilanne ratkaisee moneksi vuodeksi taloudelliset mahdollisuudet uudessa organisaatiossa. Vuoden 2008 kuntien menojen kasvua ja velkaantumista pyritään hillitsemään yhteisellä päätöksenteolla ja tavoitteilla.

Talousarvioraami toimialueille

Edellä selostetut kokonaismuuttajat on jaettu uuden organisaation mukaisille toimialueille vuoden 2008 talousarviotietoja hyväksi käyttäen. Raamia voidaan pitää kokonaisuuden kannalta ja suuruusluokkatasoltaan suuntaa antavana. Monia yksittäisiä tekijöitä ei kuitenkaan tunneta tässä vaiheessa riittävästi ja ne voivat muuttaa tuloslaskelman ja raamin toimialuekohtaista jakoa. Nettomenoja ei kuitenkaan voida kasvattaa raamista suuremmaksi lisää velkaantumatta. Liitteenä on toimialuekohtainen raami.